

Škola demokratskog rukovođenja

Bilten demokratskog rukovođenja

Elektronsko izdanje ♦ Izlazi kvartalno ♦ Broj 17 ♦ Jul 2018. godine

Uvodnik

Poštovani alumnisti, dragi prijatelji ŠDR-a

Ovim izdanjem Biltena demokratskog rukovođenja, koje je pred vama, proslavljamo i mali jubilej. Zaokružili smo četiri godine od publikovanja prvog broja i ideje da našim alumnistima ponudimo prostor gdje će, bez cenzure i/ili autocenzure, imati priliku da iznesu stav o određenom društvenom problemu, pojavi ili događaju.

U prethodnih četiri godine, skoro 200 alumnista, pokazalo je spremnost i interesovanje da sopstvenim doprinosom učine da ova publikacija i dalje živi. Upravo je ovo i trenutak da im još jednom iskažemo zahvalnost i pozovemo i one koji nijesu učestvovali da nam se u narednom periodu pridruže i ukažu na teme od društvenog značaja, problematizuju ali i ponude rješenje.

Ponosni smo na činjenicu da je ova publikacija zaista postala način kroz koji ŠDR pokušava da doprinese slobodi iznošenja stavova zasnovanih na činjenicama i uopšte kulturi dijaloga u Crnoj Gori.

Škola demokratskog rukovođenja je i u toku ove godine, kroz novi godišnji program i nova umrežavanja nastavila tradiciju edukacije svih činilaca društva o neophodnosti uspostavljanja i poštovanja demokratskih vrijednosti.

Petanestogodišnja uspješna tradicija spajanja različitih društvenih grupa opravdava naš stav da samo unaprijeđivanjem znanja i sticanjem iskustva možemo doprinijeti procesu uspostavljanja odgovornijeg i uspješnijeg društva u Crnoj Gori.

Sanja Rašović,
koordinatorka ŠDR-a

SADRŽAJ

Intervju: Hans-Josef Fell

Obnovljivi izvori energije najbolji su model za Crnu Goru i države Zapadnog Balkana2

Miloš Rajković

U zemlji etiketa4

Milan Sekulović

Tigar bez zuba u Vladinom cirkusu.....5

Vesna Rajković Nenadić

Šta su danas medijski standardi?6

Dubravka Živanović

Opšte nezadovoljstvo crnogorskim zdravstvom ..7

Marina Miketić Nikolić

Škola demokratskog rukovođenja i provirivanje u slobodu8

Vijesti iz ŠDR9

* Dozvoljeno je preuzimanje tekstova iz Biltena uz obavezu navođenja izvora

Stavovi autora objavljeni u Biltenu nijesu nužno i stavovi Škole demokratskog rukovođenja

Škola demokratskog rukovođenja, ul. Studentska, lamela 9, st. br. 5, 81000 Podgorica;
tel/fax: +382 20 513 687; e-mail: sanja@gamn.org; www.sdr.gamn.org

uz podršku

1

INTERVJU

HANS-JOSEF FELL

osnivač i predsjednik Energy Watch Group
office@energywatchgroup.org

Obnovljivi izvori energije najbolji su model za Crnu Goru i države Zapadnog Balkana

Brz razvoj obnovljivih izvora energije i mjera energetske efikasnosti pomoći će Zapadnom Balkanu i Crnoj Gori da poveća nezavisnost energetske politike jer bi uvoz energije mogao zastariti.

♦ **Po vašem mišljenju i iskustvu u državama Zapadnog Balkana, koje su najbolje opcije, odnosno modeli za region i Crnu Goru u oblasti energije?**

Najbolji model za Zapadni Balkan i Crnu Goru bio bi brz prelazak na 100 odsto obnovljive izvora energije. Važno je odmah prekinuti sa subvencijama i ulaganjima u fosilno gorivo i nuklearnu energiju jer su veoma skupi i podrazumijevaju rizik za okolinu i zdravlje u ovim državama. Brz razvoj obnovljivih izvora energije i mjere energetske efikasnosti pomoći će Zapadnom Balkanu i Crnoj Gori da povećaju nezavisnost energetske politike jer bi uvoz energije mogao zastariti.

♦ **Crnogorska vlada imala je plan da izgradi novu termoelektranu na uglj. Koliko je ta ideja prihvatljiva, imajući u vidu globalni razvoj na polju energije?**

Sve veći broj finansijskih institucija u cijelom svijetu odustaju od uglja, nafte i gasa. To se dovodi u vezu sa činjenicom da su elektrane na uglj u poređenju sa obnovljivom energijom mnogo skuplji i veoma opasni po okolinu i ljude. Ulaganje u elektrane na uglj neminovno će završiti kao propalo ulaganje. Zato hitno pozivam crnogorsku vladu da ulaže u obnovljive izvore energije i skladištenje energije. Energy Watch Group bi sa zadovoljstvom uradila studiju o tehničkoj izvo-

dljivosti i optimalnoj mješavini 100 odsto obnovljivih izvora energije i skladištenju energije za snabdijevanje Crne Gore (poželjno u kombinaciji sa ostalim državama Zapadnog Balkana).

♦ **Imamo priliku da slušamo o Energiewende. Šta to konkretno znači i koliko je politička volja u tom procesu važna?**

Energiewende podrazumijeva kompletnu fazu nuklearne energije i fosilnih goriva u potpunu tranziciju u sistem od 100 odsto obnovljivi izvor energije. EWG objavio je globalnu studiju o proizvodnji električne energije od 100 odsto obnovljive energije.

(<http://energywatchgroup.org/wp-content/uploads/2018/01/Full-Study-100-Renewable-Energy-Worldwide-Power-Sector.pdf>), što dokazuje da je to izvodljivije i ekonomičnije od konvencionalnih izvora energije i da nije potreban uglj ili nuklearna energija. Da bi se to postiglo, potrebna je jaka politička volja. Efikasan okvir za obnovljive izvore energije treba da uključuje fid-in tarife (FIT) i prioritetni pristup mreži za tehnologije obnovljivih izvora energije, ukidanje fosilnih goriva, nuklearne subvencije i povećanje izgradnje kroz pojednostavljen proces izdavanja dozvole. Trebalo bi uvesti tendere samo za projekte iznad 40 MW.

♦ **Koliko koristi imaju građani od obnovljivih izvora energije?**

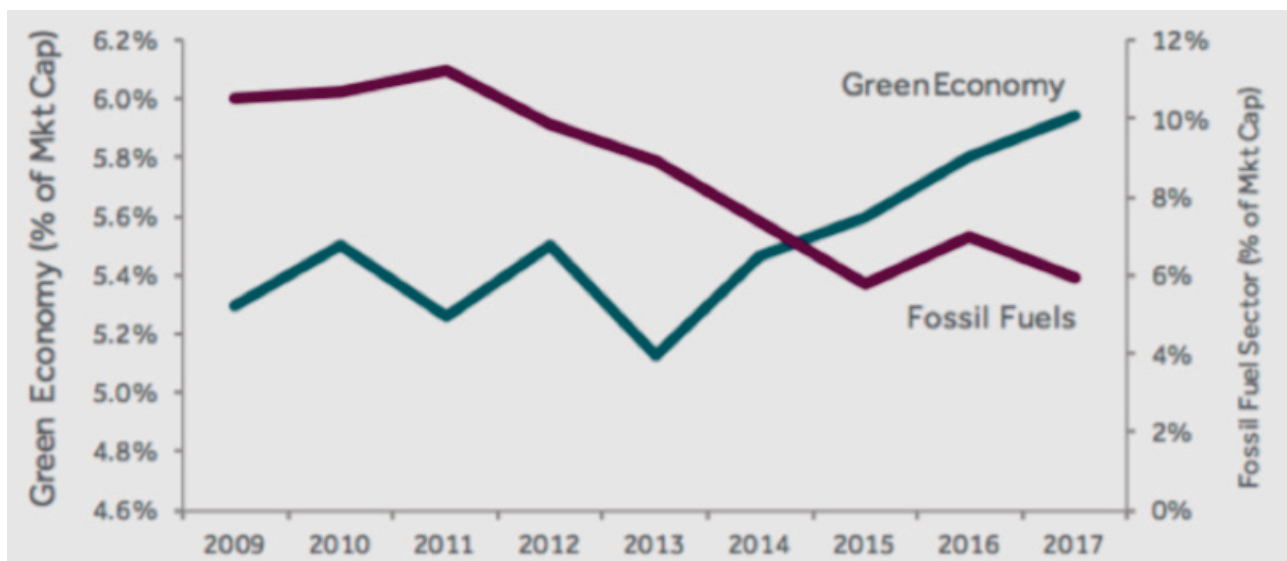
Građani će imati mnogo koristi od obnovljivih izvora energije kroz poboljšani kvalitet vazduha, direktno učešće na tržištima energije i dodatan prihod od solarnih krovova, kroz projekte koji se odnose na vjetroelektrane, energetske zadruge i povećan broj radnih mjesta u industriji obnovljivih izvora energije. Na taj način, obnovljivi izvori energije mogu znatno da doprinesu smanjenju siromaštva.

Sanja Rašović

♦ **Možete li objasniti činjenicu da ulaganja u fosilna goriva padaju dok ulaganja u obnovljive izvore energije rastu? Zbog čega je situacija takva?**

Finansijske institucije su svjesne potencijalnih rizika koji su vezani za ulaganja u uglj, stoga se odlučuju da odustanu. Za vizuelan prikaz tog trenda, pogledajte dijagram ispod.

MILOŠ RAJKOVIĆ

SNP, portparol
milosrjkvc95@gmail.com

U zemlji etiketa

Generacija političara, koja će uspjeti da pomiri Crnu Goru, biće u istoriji naše zemlje značajnija od svih onih koji su bili do sada donosioci velikih državnih odluka. Pošto sam obećao da ću tekst završiti u roku a pišem ga istog dana kada ga trebam predati, za ovo što sam napisao u uvodu inspirisala me je sjednica dvadesetak naistaknutijih članova moje partije.

Imam 22 godine i portparol sam u partiji koja je godinama unazad bila najača i najorganizovanija opoziciona partija. Demokratska partija socijalista (DPS) se na sve njima svojstvene načine borila da nas pobijedi na državnom nivou, a dešavalo se da smo u određenim periodima „držali“ polovinu lokalnih samouprava. Tih godina sve je bilo kako treba i to najbolje očitava rečenica: „u dobru je lako biti dobar, na muci se poznaju junaci“. Iako dosta nezavistan i samostalan, u gradu u kojem sam rođen (Mojkovac) se oduvijek raspravljalo o politici, to je nešto što ti uđe u krv. Neka vrsta strasti i ljubavi prema idejama i porodica, koja je od prvoga dana bila uz Socijalističku narodnu partiju (SNP), dva su ključna razloga da ja aktivno uzmem učešće u političkim događajima i dođem do pozicije na kojoj sam danas. Međutim, neki ljudu su definitivno retrogradni i sa njima ne možemo graditi modernu Crnu Goru. Samo je promjena vječna i ništa drugo. Rekao sam im da gledaju u budućnost i vole zemlju svojih potomaka, a da poštuju zemlju predaka. I ništa više od toga.

U vrijeme referenduma sam imao 10 godina i svima je jasno da nisam mogao glasati. Da sam mogao, danas u dvadeset drugoj, znam kako bih glasao. Ali ne zato što ne volim Srbiju, već zbog toga što težim najboljem za svoju zemlju. U Crnoj Gori sam rođen, tu planiram i da ostanem. Poštujem one koji misle drugačije ali isto tako im ne dozvoljavam da utiču na moje mišljenje. Isto tako, predložio sam im da se ostave pitanja NATO integracija. Završena priča. Što se mene tiče, nikada više neću otvoriti to pitanje.

Imam hrabrosti da kažem: Ne možemo DPS promijeniti na ovaj način i u ovim okolnostima. To svima treba da bude jasno. Postoje dva načina: revolucija i sistemske promjene. Ima onih koji smatraju da je sa prvim načinom već pokušano. Institucije su reagovale, procesi su u toku, a epilog možemo pretpostaviti. Drugi način je težak. Težak za ljude koji su preko 20 godina stradali zbog političkih uvjerenja (moja porodica spada u ovu kategoriju). Dio vladajuće partije mora biti dio promjene. Ko misli da ovo nije tačno i da sam još jedan „iz-

dajnik” kada ovo kažem, ponosan sam na tu izdaju, ali ćemo i narednu deceniju plaćati cijenu te velike zablude koju pokušavaju da nam prodaju neki sadašnji politički prvaci. Postavlja se pitanje, sa kim i koliko daleko se može ići? Koliko se može oprostiti? Za šta se mora krivično odgovarati?

Kao neko ko istinski voli ovu zemlju, navija za reprezentaciju, poštuje simbole, a uz to pripada partiji zbog koje zlonamjerni lijepe etiketu mržnje mogu reći da se referendumskog procesa, iskreno, ne sjećam baš najbolje. U vrijeme sedmog bataljona, sam bio u vrtiću i ponovo sam ja kriv. Kriv za nečije hirove i nerealne ambicije.

Zato, potrebno je staviti tačku na dosadašnju inostranu politiku i hrabro nastaviti putem punopravnog članstva u EU i u potpunosti se okrenuti unutrašnjoj konsolidaciji i sprovođenju istorijskih reformi. Stanje je loše, urušen je sistem. Treba preuzeti odgovornost i raditi na depolitizaciji i demokratizaciji društva. Očistiti pravosuđe od partijskih kadrova. Profesionalizovati policiju. Sasjeci kriminal i korupciju. Podsticati ljude da kritikuju ali i da predlažu rješenja.

Na kraju, a tek na početku, si na raskrsnici. Kako dalje u zemlji koja ti je zbog pripadnosti nekom pokretu zaljepila etiketu? Nemam problem da priznam gdje smo griješili, a gdje smo bili najbolji. Volim SNP jer je uvijek bio najbolji kada je u pitanju ono što se zove život. Nema porodice u Crnoj Gori da im djelovanje SNP-a nije uticalo da im se bar malo poboljša životni standard. Bili smo prvi i kada se borilo da se penzionerima vrati oteto, kada se ukidala neustavna taksa na gorivo i kada se otimalo „euro po euro“. Prvi smo bili i kada smo htjeli uvažiti majke Crne Gore, a u ovim slučajevima je bitno biti prvi. Zato je i vrijeme da idemo ka vrhu.

MILAN SEKULOVIĆ
dnevne novine Dan, novinar
milan.sekulovic.bp@gmail.com

Tigar bez zuba u Vladinom cirkusu

Bivši predsjednik "pokojne" Komisije za sprečavanje sukoba interesa Slobodan Leković, nazvao je tu instituciju u vrijeme njenog „zenita“ tigrom bez zuba. Iako možda zvuči apsurdno, taj tigar bez zuba je „grizao“ javne funkcionere, pa i one iz reda vladajuće Demokratske partije socijalista (DPS) koji su prekršili Zakon o sprečavanju sukoba interesa. Nismo bili zadovoljni, jer je uvijek izostao neki veliki slučaj, a bilo je osnova da se procesuiraju mnogi ministri, poslanici, pa i da se barem ispita bogatstvo aktuelnog predsjednika države Mila Đukanovića, ali to se nije desilo.

Onda dolazi 2016., a sa njom i nova era koju pokreće novoosnovana Agencija za sprečavanje korupcije (ASK) sa širokom lepezom ovlašćenja, koja se koriste protiv svih osim onih u čijim rukama je najviše moći, a to su DPS i njene partije, odnosno njeni koalicioni partneri. Nekadašnja Komisija se barem trudila da ne bude toliko otvoreno na strani DPS-a, dok ASK od osnivanja radi upravo suprotno.

Kao novinar pratio sam osnivanje ASK, sjednice njenog Savjeta i već na intervjuu za izbor direktora, aktuelni čelnik te institucije Sreten Radonjić (prijatelj predsjednika Vlade Duška Markovića) nam je poslao jasnu poruku kakav će mu biti mandat. Zabranio je uz amin većine u Savjetu, prisustvo novinara njegovom intervjuu. Naredne sjednice Savjeta je pokušao da zatvori za javnost, protiv čega otvoreno i najglasnije istupa samo jedan član Savjeta - Vanja Čalović Marković. Uspjelo se nekako izboriti za prisustvo novinara na sjednicama Savjeta, ali je ASK ostala jedna anemična institucija, koja živost dobija samo kada treba ganjati kritičare režima. One iz Savjeta RTCG, Agencije za elektronske medije, a sad i Savjeta ASK i to njihovog najvećeg kritičara Vanju Čalović Marković.

Čalović Marković je optužena da je u konfliktu interesa jer je NVO MANS, na čijem je ona čelu, 4. decembra 2015. potpisala ugovor sa EU o realizaciji projekta „Fair elections free of corruption“ vrijednog 149.000 eura. U prevodu, radila posao na osnovu kojeg je i izabrana da bude u Savjetu ASK i što je preporučilo da bude u tom tijelu, a to je borba protiv korupcije. Kao posmatraču sa strane, nešto tu miriše na revanšizam. Evo i zašto.

Sada je već zaboravljeno da je Lekovićev „tigar bez zuba“ donio odluku da je u sukobu interesa bivši član Savjeta ASK Radule Žurić, jer je istovremeno član Savjeta ASK i državni revizor. To su dvije jako bitne funkcije u državi, ali Žurić je uz sve to i imao treću, možda još važniju, on je kum premijera Duška Markovića.

Možda vođen geslom „kumovi mog prijatelja, su moji

prijatelji“, Radonjić poništava odluku koju je donio Leković i Žurić ostaje u Savjetu, dok u jednom trenutku nije odlučio da sam ode. Slučajnost? Možda.

Imamo još jedan zanimljiv slučaj. Iako je ASK nasljednica prava i obaveza bivše Komisije za sprečavanje sukoba interesa i Uprave za antikorupciju, samim tim trebala bi da prati i kontinuitet u njihovom radu, pa i da koriguje neke greške iz prošlosti Radonjić izdaje komandu „naše nadležnosti obuhvataju samo period od 1. januara 2016. od kada institucija zvanično postoji“. Plastično prevedeno što je bilo - bilo je, puj pike - ne važi se.

Zahvaljujući novoj eri, ASK kaže da predsjednik države Milo Đukanović nije u konfliktu interesa jer je prije famoznog 1. januara 2016. sinu Blažu dao koncesije na hidro elektrane. U redu, stav je stav.

Nego tu imamo jedan zanimljiv momenat, ista ta ASK je rekla da je Vanja Čalović Marković u konfliktu interesa zbog ugovora koji je MANS sklopio 2015. Znači, ako si Đukanović, za tebe važi nova era, a ako si Čalović Marković možemo se vratiti i u doba inkvizicije. Slučajnost? Možda.

ASK je utvrdila da Predrag Marković, sin premijera Duška Markovića, nije prekršio Zakon o sprečavanju korupcije iako godinu od prestanka funkcije nije podnio izvještaj o imovini i prihodima, a imao je tu obavezu. Naime, Zakon u članu 23 propisuje da je „javni funkcioner kome je prestala funkcija dužan da jednom godišnje u naredne dvije godine po prestanku funkcije podnese izvještaj Agenciji, sa stanjem na dan podnošenja izvještaja“. Suprotno tome iz Agencije navode da Predrag Marković, čiji je tast Sreten Radonjić direktor ASK-a, izvještaj ne treba da podnosi godišnje, kako to nalaže Zakon, već nakon dvije godine. Znači, kad si premijerov sin, a Radonjićev zet, za tebe godina traje duplo, a tamo neki zakon nije ni bitan. Slučajnost? Možda.

Da ne nabrajam dalje primjere, a ima ih. Suština je da je ASK toliko obesmyslila borbu protiv korupcije, da bi mogla da se preimenuje u Agenciju za borbu protiv borbe protiv korupcije (ili kako ponekad u lapsusu neki kažu Agencija za korupciju), što bi bio logičan slijed nakon postupka protiv Vanje Čalović Marković. Bilo bi logično pošto su borbu protiv korupcije započeli borbom protiv osobe koja se godinama bori protiv korupcije.

Možda samo da zaključim modifikovanom ruskom poslovice, koja kaže da je tigar jači od vuka ali vuk nije nikada zaigrao u cirkusu.

Ovaj Radonjićev tigar, sve su prilike, igra po taktu DPS-a u Vladinom cirkusu. Vuka od institucije još čekamo kao Godoa. Dočekaćemo? Možda.

VESNA RAJKOVIĆ NENADIĆ

Portal Analitika, zamjenica glavnog i odgovornog urednika
vesnaryu@yahoo.com

Šta su danas medijski standardi?

Uvijek mi je bilo u školi najteže da napišem tekst kada je tema slobodna. Tako je bilo i sada. Šta da napišem na temu medija a da privuče pažnju čitalaca Biltena Škole demokratskog rukovođenja.

Toliko je danas bitnih tema koje se odnose na medije i novinarstvo. Od kada se bavim ovim poslom, a ima tome dvadesetak godina (rano počela, odmah nakon srednje škole) nikada nije bilo gore stanje u novinarstvu. Tako da koju god temu izaberem, razmišljam, neću pogriješiti.

Ipak, opredijelila sam se da pokušam da osvjetlim pitanje – koliko je danas vijest devalvirana i koliko zaista ne znate da li je ono što pročitate ili čujete zaista istina? Sveto novinarsko pravilo da se vijest provjeri iz makar dva izvora, danas je u poplavi novih medija, prvenstveno portala i društvenih medija, potpuno izumrlo.

Što me je potaklo da baš pišem o ovom problemu? Prije neki dan svi crnogorski portali, pozivajući se na čitaoca jedne društvene mreže, objavili su informaciju kako su nevjerovatne gužve zbog radova na ulazu u Glavni grad.

Među njima bio je portal u kojem i ja radim. Dakle, bez ikakve provjere, svi su objavili slike, zaista nevjerovatnih gužvi i informaciju da se par kilometara prelazi i po dva sata.

Dan kasnije zovem ja čovjeka nadležnog za taj problem – da vidim kad će radovi biti obustavljeni, ne i da provjerim da li su radovi zaista razlog tolike gužve. A on meni ljutito: „Evo, kad me već zovete možete da obavite da sam sada vidio Soraju da je pošla ka Cetinju, slobodno se pozovite na mene. Svi je traže zbog kriminala, a i evo je u udžbenicima. Svi će to čitati i svi će me zvati da i oni objave tu informaciju“. Ja, u prvi mah, spremna da mu odbrusim da ne može da tako razgovara sa mnom - za trenutak zastanem- i shvatim da je čovjek potpuno u pravu.

Tokom razgovora, ispostavi se da su gužve bile ne zbog radova, već zbog udesa i zastoja od par sati. Nijedan, ali nijedan medij nije pokušao da provjeri informaciju. Ovo je samo jedan od slučajeva neprofesionalizma svih redom medija u ovoj državi. Srećom, ovo nije vijest od koje „lete glave“. Ali koliko je takvih, svakog dana?

Od kada radim u portalu, shvatila sam da je ta vrsta medija, uz društvene mreže, koje polako preuzimaju posao novinarima, ono što se zove grobari novinarstva. Sve, ali sve se može objaviti. Što je tekst kvalitetniji,

ozbiljniji, manja mu je čitanost. Mediji, zarad klika, podilaze čitaocima željnim krvi, nacionalizma i golih žena. Sa druge strane, mediji žive od oglašivača i oglašivač te ne pita je li ti sadržaj kvatetan već kolika ti je čitanost. I tako upadaš u vrzino kolo...ili ćeš slijediti pravila tržišta, koji diktiraju polupismeni tajkuni ili profesije?

Poseban su problem komentari čitalaca - i za mene „filozofsko“ pitanje da li ih treba administrirati i da li je administriranje ugrožavanje slobode govora? Kao da se zaboravlja da postoji granica slobode – a ona prestaje na onom mjestu kada počne da uzrokuje slobodu drugoga.

Zato snažno zagovaram ukidanje komentara. Zašto? Evo da ja postavim čitaocima ovog teksta pitanje- kako bi se oni osjećali da javno saopšte mišljenje o nečemu ili da se o njima objavi neka vijest (često to nijesu javni funkcioneri, već ono što se zove obični građani), pa da ispod teksta pročitaju na desetine komentara u kojima ih vrijeđaju, iznose prljave porodične stvari, blate? Na portalima radi malo ljudi, pa čak i oni koji ih administriraju često im u žurbi promakne neprimjereni komentar. O ovima što zagovaraju slobodu po svaku cijenu, da ne govorim...

I kome onda da se žalite? Takozvanim ombudsmanima i Medijskom samoregulatornom tijelu, koji nemaju najčešće osnovna znanja ni iz novinarstva ni iz prava, već su kao neki borci za ljudska i ostala prava... Probajte da se žalite sudu... U slučaju da su ipak registrovani, nakon što je kleveta dekriminalizovana, sudovi najčešće dosuđuju minimalne kazne u građanskom postupku.

Hajde da vidimo kako će sud odlučiti u slučaju portala

koji nije registrovan u Crnoj Gori? Pod uslovom da u impresumu nađete ime urednika. Što je najčešće jalov posao...Nikako, jer nije nadležan.

Portali kod nas još uvijek nijesu zakonski regulisani. Tek Zakonom o medijima, koji je u pripremi, bi trebalo da budu prepoznati kao mediji. To je prvi, osnovni korak. A, nakon toga, da vidimo što dalje. Jer, ako se ovako nastavi, novinarstvo kao profesiju treba ukunuti. Svi će biti novinari a standard će nam biti

DUBRAVKA ŽIVANOVIĆ

Liberalna partija Crne Gore, potpredsjednica
dubravkavujic@yahoo.com

Opšte nezadovoljstvo crnogorskim zdravstvom

Aktuelno stanje u crnogorskom zdravstvu karakteriše opšte nezadovoljstvo. Nezadovoljni su pacijenti kvalitetnom liječenju, listama čekanja, zakazivanjem, zdravstveni radnici su nezadovoljni platama, standardom, uslovima rada, opremljenošću, pozicijom u društvu i odnosom prema njima, država je nezadovoljna jer smatra da ulaže značajna sredstva godišnje oko 200 miliona eura za kvalitet koji dobija za taj novac.

Crna Gora je na vratima EU ali je u tranziciji zadržala praktično neokrnjen komunističko- socijalistički zdravstveni sistem kao i sistem zdravstvenog osiguranja koji je karakterisao komunističku ideju jednakog besplatnog zdravstva za sve kategorije uz princip uzajamnosti i solidarnosti u dodjeli sredstava za liječenje, tako da u uslovima niskih prihoda i nezaposlenosti, punjenje zdravstvenog budžeta je nepotpuno za osnovne potrebe održavanja sistema zdravstvenog osiguranja, a uvođenje novih skupih dijagnostičkih i terapijskih procedura traži sve više ulaganja koje ovakav sistem to ne može da prati. U ovakvim uslovima, svijest stanovništva o besplatnom tj. " plaćenom pravu na liječenje" naslijeđenom iz dosadašnjeg sistema, gdje ima pravo da se liječi svako kada hoće i koliko hoće, uz sve najsavremenije metode terapije i dijagnostike jer su izdvajali novce za to ili još izdvajaju, pri tome ne vodeći računa o prevenciji i ličnoj redukciji faktora rizika i zdravom životu, što se propagira u razvijenim zemljama. U ovoj

situaciji imamo da oni koji ne vode računa o svom zdravlju se liječe i za njih se izdvaja najveći dio zdravstvenih sredstava, daleko više nego što su uložili u zdravstveni sistem, dok oni koji vode računa o svom zdravlju ne troše svoj uloženi novac u sistem, a nisu organizovani ni preventivni pregledi, sve po navede-

nom principu "uzajamnosti i solidarnosti" koji smo u svim drugim poljima života napustili. Ova druga grupa, ako im bude trebalo diferentno liječenje iako su značajna sredstva uložili u sistem zdravstvenog osiguranja a nisu ih trošili, ne mogu da ostvare to pravo na zadovoljavajući način i sa pravom se pitaju "gdje su moje uložene pare u osiguranje za sve ove godine?" U postojećem sistemu između Ministarstva zdravlja i Vlade koji vode zdravstvenu politiku i Ministarstva finansija koje plaća zdravstvene račune postoji posrednik- Fond za zdravstveno osiguranje koji reguliše zdravstveno osiguranje na opisanim principima i koji je i sam zbog značajnih administrativnih kapaciteta ozbiljan potrošač "zdravstvenog novca".

Ključno u daljem razvoju zdravstvenog sistema je promjena sistema zdravstvenog osiguranja, gdje će se osiguravati svaki građanin individualno shodno svom zdravstvenom stanju, faktorima rizika profesionalnim i individualnim, pri čemu će i premija osiguranja biti individualna i plaćati se shodno njima. Dio sredstava treba da uplaćuje firma u kojoj radi shodno faktorima rizika na poslu, uz zaštitu države najosjetljivijih kategorija djece, trudnica i starih, a dio uloženi sredstava se može opredijeliti u zajednički sistem solidarnosti. Zdravstveni osiguranik bi mogao da bira osiguravajuće društvo sa najboljim uslovima i da u svakom momentu zna koliko ima sredstava za liječenje na svom računu i za koliko ga može osiguravajuće društvo kreditirati u slučaju potrebe. Naravno da bi konkurentski odnos osiguravajućih društava dovodio do sve povoljnijih uslova osiguranja. U ovom sistemu svaki pojedinac bio bi zainteresovan za preventivne preglede na primarnom nivou, koje bi mogle i firme organizovati, kao i za ličnu redukciju faktora rizika i vođenje zdravog života. Naravno, navedeno bi smanjilo nepotrebne odlaske ljekaru, posebno specijalistima, bez ozbiljnog razloga, i time rasteretilo sekundarni i tercijalni nivo zdravstva a promovisalo primarni. Država bi bila rasterećenija da vodi politiku ulaganja u zdravstvenu infrastrukturu i razvoj novih procedura.

Crna Gora se u svim segmentima približava EU, a u zdravstvenom sistemu treba još dosta promijeniti da bi i u ovom segmentu bila bliska tim ciljevima. Promjena sistema zdravstvenog osiguranja je jedna od ključnih promjena uz decentralizaciju i depolitizaciju zdravstva, regulaciju sistema nabavki, ali i ključni faktor je promjena svijesti građana o staranju o svom zdravlju i odnosu prema zdravstvu.

MARINA MIKETIĆ NIKOLIĆ

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, portparol
pr@mrt.gov.me

Škola demokratskog rukovođenja i provirivanje u slobodu

Da sam ovaj tekst napisala prije skoro deset godina kada mu je bilo vrijeme, imao bi možda više efekta. Manje se putovalo, teže se stizalo bilo kuda, anegdota s puta nije ni slutila da će je zgaziti Instagram. Samo su podjele socijalne, pa i nacionalne, ostale jednako bliske našem življu. Ali ovo nije priča o tome, nego o ljubavi, visećim bebama i provirivanju u slobodu.

Nakon predavanja u Školi demokratskog rukovođenja polaznici su sjeli na biciklo i vozili se gradom. Vidite, sada se to čini normalnim. Žene po Podgorici voze ne samo bicikla, nego bicikla sa ukrasnim korpama u kojima je vještačko cvijeće, a muškarci umjesto skupocenih felmi zakače dijete. Prizori su lijepi, napredni, ali prije deset godina gotovo nevidljivi na našim ulicama. Mi smo se vozili ulicama Strazbura- razdragani, smijući se, kao da nismo svi odrasli na biciklima. Odrana koljena smjenjivala su se prije 30 godina na BMX-u ili Poniju, kako je ko mogao, onda smo svi sjeli u auta ili taksi. U jednom trenutku neko je predložio da odemo iz Francuske u Njemačku. Trebalo je samo preći most i voziti se obalom Rajne.

„Ali nismo ponijeli pasoše, a da..ovo je EU“. I prešli smo „granicu“ - bez kočenja. Znali smo da je granica samo po zastavama Francuske, Njemačke i EU koje su stajale na početku tog mosta koji je vodio u drugu zemlju. Za 50 metara – u drugu zemlju. Bez zastoja, bez redova, bez kočenja - u drugu zemlju. Koliko su nas noge nosile vrtjeli smo pedale Ljiki, ja i par drugara iz školice, sve brže i jače, gonjeni adrenalinom koji razumiju samo još Balkanci i sve zemlje trećega svijeta. „Jednog dana ću reći unucima kako sam biciklom išla iz Francuske u Njemčku“, pravila sam se važna. Stiglo je i blago razočarenje jer je moja rečenica izgubila na atraktivnosti odmah po izgovaranju. Možda će je i prepričati, ali uz komentar – zamisli kako je bilo babi kad je o tome pisala tekst. Čujem smijeh, čujem makar malo sjete.

Most do Kela, malog pograničnog grada kojim se ulazi

sa te strane u Njemačku, bio je u obliku luka. Uzbrdica pa nizbrdica. Tu su noge odmorile, ubrzanje je radilo svoje. U sekundi sam se našla umotane glave u veo, a nisam se udavala. Pokušala sam da ukočim, da mladoženju u fraku i mladu sa velom ne zgazim prije nego što im to učini alkohol na proslavi ili svakodnevice u godinama koje slijede. Izvinjavajući se, morala sam da ih pitam šta rade na mostu. (Šta oni rade na mostu?)

Ona je Francuskinja a on Njemac i htjeli su da pješke pođu u restoran preko mosta, kao simbol spajanja dvije nacije, dva srca. Svatovi su pošli kolima. Dva ljuta istorijska neprijatelja su se davno pomirila, toliko dobro da je većini dosadno da potrencira poetiku mosta.

Baš ista ova ekipa polaznika putovala je iste godine u Lilehamer, gradić poznat po zimskoj Olimpijadi 1994.godine. (Možda će se neko sjetiti čuvene izjave Huana Antonia Samarana koji je, na svečanom zatvaranju, pozvao na kraj jugoslovenskih ratova sjetivši se Sarajeva 1984. godine. Rekao je „Molim vas, prestanite da ratujete, prestanite da se ubijate, bacite puške.“)

Kao zakletom antisportisti, meni se u Lilehameru najviše sviđalo groblje, koje je počivalo u samom srcu grada. Kao da je kod nas, recimo, na trgu. Bilo je uredno, bez ljudskih statua, sa diskretnim epitafima. I mrtvi, oni znaju za mjeru, divila sam im se. Obližnji zeleni park nudio je u svom jezgru mjesto za kafu i odmor. Bilo je proljeće, Lorkina zelena bila je posvuda, još intenzivnija zbog reljefno pokošene trave. Na spoljnjem zidu kafića nalazile su se velike kuke. Mislila sam..ne znam više ni šta sam mislila, valjda da je to neka zaostavština ribarskih legendi, šta li već.

„Ne, tu kačimo kolijevke sa bebama kad su velike hladnoće. Djeca ne smiju mijenjati tolike temperature, napolju je i do -20, a unutra je jako toplo. Dok mi popijemo kafu, one mirno spavaju zakačene za kuke“, objasni mi ljubazna Lilehameričanka.

Pa mi Varvari, Balkanci? Pa mi divljaci? Pa zar ovo nije bogata Norveška, uljuljkana u svom standardu? Jeste, mislim se, ljuljaju se od malena, još na kukama! Pa kakve su to majke, vičem u sebi, inferiorna da u zlatno-uljanoj članici NATO-a držim slovo o velikomajčinstvu, kriminalu i posvećenosti. (Tada moja dva serdara nisu još bila rođena pa sam, ko svako sa manjkom iskustva, bila radikalna za Drugačije).

Dok Balkanci nije stiglo kontrapitanje – „Ali zašto bi nam neko ukrao bebu, ko bi to uradio?“

Putuj Marina i ne brini za norvešku djecu.

VIJESTI IZ ŠDR

predstavnicima političkih partija, medija, civilnog sektora, izvršne i zakonodavne vlasti.

U Ulcinju o pregovaračkom poglavlju 24

Drugi modul u okviru programa za XVI generaciju Škole demokratskog rukovođenja realizovan je od 11. do 13. maja 2018. godine u hotelu "Otrant" u Ulcinju. Tema ovog seminara bila je "Poglavlje 24 – izazovi i proces pregovora" a u okviru njega učesnici su imali priliku da se informišu o sprovođenju standarda i praksi EU u oblasti azila, borbi protiv organizovanog kriminala, međunarodnoj policijskoj saradnji ali i borbi protiv terorizma, radu Komisije za droge i pravosudnoj saradnji u građanskim i krivičnim stvarima. Polaznici ove generacije su

Delegacija Crne Gore u studijskoj posjeti Berlinu

Od 6. do 9. juna crnogorska delegacije koju su činili nezavisni poslanik crnogorskog Parlamenta gđin Aleksandar Damjanović i predstavnica Odbora za ekonomiju, finansije i budžet Tijana Knežević učestvovali su u studijskoj posjeti Berlinu. Aktivnost je dio regionalnog projekta "Javni dijalog o efikasnom korišćenju energije u Jugoistočnoj Evropi" koji implementira šest političkih Škola Savjeta Evrope (Srbija, Makedonija, Albanija, Kosovo, Crna Gora i Bosna i Hercegovina) uz kontinuiranu podršku GIZ-ovog Otvorenog regionalnog fonda za energetske efikasnost, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Tokom posjete Bundestagu i Bundesratu, članovi parlamenata zemalja Zapadnog Balkana sastali su se sa predsjedavajućim Parlamentarne grupe za saradnju Bundestaga sa zemljama JIE, Josipom Juratovićem i sa predstavnicima Istočnoevropske parlamentarne grupe Bundestaga i Zelene parlamentarne grupe. Učesnici studijske posjete sastali su se i sa predstavnicima neprofitnih "think tank" organizacija, koje su aktivne na polju održivog korišćenja energije kao sto su Grupa za energetske nadzor (EGW) i Agora Energiewende ali i EUREF kampus, koji svojim radom promovise sprovođenje energetske tranzicije. Jedna od glavnih poruka koje su se mogli čuti tokom ove posjete jeste da zemlje regiona moraju mijenjati ali i zajednički sprovesti energetske politike.

Public Dialogue
on the Sustainable Use of
Energy in South-East Europe

Treći modul XVI generacije

Treći modul XVI generacije ŠDR-a održaće se poslednjeg vikenda septembra i skladu sa zahtjevima i interesovanjima polaznika ove generacije biće posvećen temi "Vještine, znanje i vrijednosti za angažovanje u javnim poslovima". Više informacija o ovom modulu biće dostupno na sajtu Škole www.sdr.gamn.org.

* Pojedine slike u biltenu su preuzete sa interneta u skladu sa Creative Commons licencom

